

CENTRUM MEDYCZNE
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji w dziedzinie

MEDYCYNY PRACY

dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie chorób wewnętrznych, medycyny lotniczej, medycyny morskiej i tropikalnej, medycyny ogólnej lub medycyny pracy lub dla lekarzy posiadających specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie chorób wewnętrznych, medycyny lotniczej, medycyny morskiej i tropikalnej, medycyny ogólnej, medycyny rodzinnej, medycyny sportowej lub medycyny transportu

(obowiązuje lekarzy, którzy rozpoczęli szkolenie specjalizacyjne w wyniku postępowania kwalifikacyjnego - wiosna 2023 r.)

Zatwierdzam
z upoważnienia Ministra Zdrowia
Piotr Bromber
Podsekretarz Stanu
/dokument podpisany elektronicznie/

Warszawa 2023

Program specjalizacji opracował zespół ekspertów w składzie:

1. Lek. Paweł Wdówik – konsultant krajowy w dziedzinie medycyny pracy;
2. Lek. Ewa Kaczanowska-Burker – przedstawiciel konsultanta krajowego;
3. Lek. Joanna Dobrowolska – przedstawiciel konsultanta krajowego;
4. Prof. dr hab. Jolanta Walusiak-Skorupa – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy;
5. Dr n. med. Marcin Rybacki – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy;
6. Prof. dr hab. n. med. Marta Wiszniewska – przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej;
7. Lek. Magdalena Wrońska-Sobolewska – przedstawiciel Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego;
8. Lek. Marta Koper-Grygiel – przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej, odbywający szkolenia specjalizacyjne.

I. CELE SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

1. Cele

Celem szkolenia specjalizacyjnego jest uzyskanie szczególnych kwalifikacji w dziedzinie medycyny pracy umożliwiających, zgodnie ze współczesną wiedzą medyczną, samodzielne wykonywanie zadań lekarza medycyny pracy.

2. Uzyskane kompetencje zawodowe

Celem szkolenia specjalizacyjnego jest uzyskanie przez lekarza szczególnych kwalifikacji w dziedzinie medycyny pracy umożliwiających zgodnie ze współczesną wiedzą medyczną:

- 1) analizę i ocenę relacji zachodzących między stanem zdrowia a warunkami środowiska pracy osób narażonych na działanie czynników niebezpiecznych, szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy i praktycznej nauki zawodu;
- 2) współdziałanie z pracodawcami w rozpoznawaniu i ocenie narażenia zawodowego na czynniki chemiczne, fizyczne, biologiczne, psychospołeczne

- występujące w środowisku pracy oraz narażenia wynikającego ze sposobów wykonywania pracy, mogących mieć ujemny wpływ na zdrowie;
- 3) sprawowanie profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracującymi i pobierającymi praktyczną naukę zawodu;
  - 4) profilaktykę, wczesne rozpoznawanie i leczenie chorób zawodowych oraz chorób pośrednio związanych z warunkami pracy;
  - 5) diagnostykę i orzekanie w przypadku podejrzenia choroby zawodowej;
  - 6) postępowanie orzecznicze dotyczące oceny predyspozycji zdrowotnych do wykonywania pracy w konkretnych warunkach środowiska pracy;
  - 7) postępowanie orzecznicze dotyczące oceny predyspozycji zdrowotnych do wykonywania prac wymagających dodatkowych uprawnień (np. kierowania pojazdami, posługiwania się bronią palną, licencji pracownika ochrony fizycznej);
  - 8) postępowanie orzecznicze dotyczące oceny predyspozycji zdrowotnych do wykonywania pracy w szczególnych rodzajach narażeń (promieniowania jonizującego, w warunkach tropikalnych, morskich i podwodnych);
  - 9) prowadzenie ambulatoryjnej rehabilitacji leczniczej i zawodowej pracujących, uzasadnionej stwierdzoną patologią zawodową;
  - 10) inicjowanie, opracowywanie i realizowanie programów profilaktycznych oraz programów promocji zdrowia w miejscu pracy i praktycznej nauki zawodu;
  - 11) inicjowanie i opracowywanie programów ukierunkowanych na powroty do pracy i podtrzymywanie aktywności zawodowej;
  - 12) projektowanie działań nakierowanych na kompleksową ochronę całkowitego zdrowia pracowników;
  - 13) identyfikację i ocenę ryzyka zdrowotnego spowodowanego zagrożeniami występującymi w miejscu pracy oraz informowanie pracodawców i pracujących o możliwości wystąpienia niekorzystnych skutków zdrowotnych będących jego następstwem i sposobach ich ograniczania;
  - 14) współdziałanie z pracodawcami w zakresie oceny ryzyka zawodowego, organizacji stanowisk i warunków pracy w sposób optymalny z punktu widzenia fizjologii, psychologii pracy i ergonomii oraz zapewnienia pracownikom właściwych środków ochrony zbiorowej i osobistej;
  - 15) współdziałanie z pracodawcami w zakresie oceny dostosowania stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności;

- 16) dobór metod monitoringu biologicznego;
- 17) doradztwo w procesach decyzyjnych dotyczących zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy;
- 18) analizę przyczyn zdrowotnych wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz innych zjawisk wskazujących na patologie związane z warunkami pracy i środowiska komunalnego;
- 19) współdziałanie z lekarzami udzielającymi pracującym świadczeń z zakresu podstawowych świadczeń zdrowotnych (lekarze rodzinni), szczególnie poprzez udzielanie im konsultacji i wymianę informacji o stanie zdrowia pracujących objętych ich opieką, zwłaszcza o stanach chorobowych mogących mieć związek z zagrożeniami zawodowymi lub sposobem wykonywania pracy albo ograniczających zdolność wykonywania pracy w określonych warunkach;
- 20) wydawanie specjalistycznych opinii i orzeczeń lekarskich.

3. Uzyskane kompetencje społeczne

Lekarz w czasie szkolenia specjalizacyjnego kształtuje i rozwija postawę etyczną oraz doskonali kompetencje społeczne, a w szczególności:

- 1) kierowanie się w swoich działaniach nadrzędną zasadą dobra chorego;
- 2) respektowanie społecznie akceptowanego systemu wartości oraz zasad deontologicznych;
- 3) umiejętność podejmowania decyzji oraz gotowość wzięcia odpowiedzialności za postępowanie swoje i powierzonego sobie zespołu;
- 4) umiejętność właściwej organizacji pracy własnej i harmonijnej współpracy w zespole;
- 5) umiejętność nawiązywania relacji z pacjentem oraz rodziną i opiekunem pacjenta, z poszanowaniem godności osobistej oraz różnicowania kulturowego, etnicznego i społecznego;
- 6) znajomość psychologicznych uwarunkowań relacji lekarz – pacjent;
- 7) umiejętność przekazywania informacji o stanie zdrowia, rokowaniach i postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym z zachowaniem tajemnicy lekarskiej, poufności i ochrony danych osobowych.

II. WYMAGANA WIEDZA

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy wykaże się przedstawioną poniżej wiedzą:

1. Organizacja ochrony zdrowia:

- 1) zasady organizacyjne opieki zdrowotnej w Polsce;
- 2) zasady finansowania opieki zdrowotnej, ze szczególnym uwzględnieniem świadczeń z zakresu medycyny pracy;
- 3) służba medycyny pracy (SMP):
  - a) struktura organizacyjna i zadania SMP, różnice w odniesieniu do powszechnego systemu opieki zdrowotnej,
  - b) cele działalności profilaktycznej SMP, formy tej działalności,
  - c) profilaktyczna opieka zdrowotna nad pracownikami i pracującymi,
  - d) profilaktyczna opieka zdrowotna nad grupami szczególnego ryzyka (osoby młode, niepełnosprawne, kobiety w ciąży),
  - e) szczepienia ochronne jako element ochrony pracowników przed zagrożeniami spowodowanymi przez szkodliwy czynnik biologiczny;
- 4) współpartnerzy wewnętrzni i zewnętrzni w realizacji zadań SMP (poznanie organizacji partnerów, ich specyficznych zadań, określenie pól współpracy, wymiany informacji itp.):
  - a) współpraca w strukturach SMP (partnerzy wewnętrzni):
    - lekarze POZ, inni lekarze specjaliści, pielęgniarki, psychologowie, inne osoby posiadające kwalifikacje zawodowe, które są niezbędne do wykonywania wielodyscyplinarnych zadań tej służby: zakres kompetencji, uprawnienia, pola kooperacji,
  - b) współpraca z partnerami SMP (partnerzy zewnętrzni):
    - pracodawcy: zakres obowiązkowy i ponadobowiązkowy ochrony zdrowia pracowników, SMP w roli doradczej dla pracodawcy, umowy między SMP i pracodawcą,
    - pracownicy: SMP jako doradca pracowników w sprawach zdrowia (promocja zdrowia) i kształtowania zdrowego miejsca pracy, współpraca ze związkami zawodowymi,

- Państwowa Inspekcja Sanitarna i Państwowa Inspekcja Pracy: struktury, kompetencje, pożądany zakres wymiany informacji, współpraca w rozwiązywaniu problemów zdrowotnych występujących w miejscu pracy,
  - współdziałanie z lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej (POZ): zakres informacji jaki powinien być wymieniony między lekarzem POZ i lekarzem SMP, formy kontaktu,
  - instytucje ubezpieczeniowe, organizacja ubezpieczeń w Polsce, zwłaszcza ubezpieczeń rentowych i wypadkowych, zakres odszkodowań w związku z następstwami zdrowotnymi związanymi z pracą, zasady kontaktów w sprawach orzeczniczych;
- 5) zasady programowania działalności profilaktycznej (w tym współpraca z pielęgniarką medycyny pracy w działalności profilaktycznej), wykorzystywanie informacji demograficznych i epidemiologicznych;
  - 6) funkcjonowanie lekarza SMP na rynku świadczeń zdrowotnych (zakres oferty, poszukiwanie partnerów i współwykonawców, zasady rozliczeń finansowych);
  - 7) istota promocji zdrowia, cele, zasady przygotowania, wdrażania i oceny zakładowych programów promocji zdrowia oraz edukacji zdrowotnej, rola lekarza w koncepcji promocji zdrowia;
  - 8) organizowanie i wykonywanie nadzoru w medycynie pracy: zakres formalny nadzoru (regulacje prawne, możliwości wykorzystania innego personelu niż lekarze) oraz formy pomocy merytorycznej i specjalistycznej;
  - 9) dokumentacja obowiązująca w służbie zdrowia i specyficzna dokumentacja obowiązująca służbę medycyny pracy (SMP): rodzaje dokumentacji, możliwości wykorzystania informacji, poprawność dokumentacji, zasady przechowywania oraz udostępniania dokumentacji; wykorzystanie informatyki dla celów dokumentacyjnych w SMP;
  - 10) znajomość przepisów prawnych obowiązujących w Polsce w odniesieniu do:
    - a) ochrony zdrowia pracujących (ustawa o służbie medycyny pracy i przepisy wykonawcze do ustawy), rozwiązania prawne dotyczące ochrony zdrowia pracowników ujęte w Kodeksie pracy i przepisy wykonawcze z tego zakresu, zwłaszcza dotyczące wykonywania badań profilaktycznych

- pracowników (w tym grup szczególnego ryzyka) i postępowania dotyczącego chorób zawodowych,
- b) zdrowia publicznego, w tym polityki senioralnej,
  - c) orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności,
  - d) wybranych zagadnień z ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz ustawy o izbach lekarskich,
  - e) ubezpieczenia społecznego (przepisy regulujące udział pracowników medycznych w postępowaniu rentowym, zasady orzecznictwa o czasowej i długotrwałej niezdolności do pracy, przepisy o emeryturach w tym pomostowych),
  - f) zasad odrębnego orzecznictwa o możliwości wykonywania niektórych prac lub czynności (np. kierowania pojazdami, posługiwania się bronią, ochrony osób i mienia, prac, przy których wykonywaniu istnieje ryzyko przeniesienia zakażenia na inne osoby),
  - g) odpowiedzialności cywilnej i karnej lekarza.

2. Higiena pracy:

- 1) zasady klasyfikacji substancji chemicznych pod względem ich skutków dla zdrowia;
- 2) znajomość klasyfikacji czynników rakotwórczych dla ludzi;
- 3) znajomość definicji najwyższego dopuszczalnego stężenia i natężenia (NDS, NDN), najwyższego dopuszczalnego stężenia chwilowego (NDSch), najwyższego dopuszczalnego stężenia pułapowego (NDSP), maksymalnej dopuszczalnej ekspozycji (MDE);
- 4) znajomość zasad oceny narażenia zawodowego na substancje chemiczne, z uwzględnieniem:
  - a) strategii pobierania próbek powietrza i materiału biologicznego,
  - b) zastosowania dozymetrii indywidualnej,
  - c) zasad oceny działania toksycznego w przypadku występowania w powietrzu kilku substancji szkodliwych;
- 5) znajomość podstaw toksokinetyki (wchłanianie, dystrybucja, metabolizm i wydalanie ksenobiotyku z organizmu) związków chemicznych;
- 6) znajomość zasad monitoringu biologicznego narażenia na czynniki toksyczne, w tym wchłaniające się przez skórę, z uwzględnieniem wczesnych efektów

działania i zalecanych wartości dopuszczalnego stężenia biologicznego (DSB);

- 7) znajomość zasad ochrony zdrowia i możliwości ograniczenia ryzyka zdrowotnego osób pracujących w narażeniu na szkodliwe czynniki chemiczne, ze szczególnym uwzględnieniem czynników rakotwórczych;
- 8) znajomość ogólnego podziału i charakterystyki fizycznych czynników szkodliwych (pyły, hałas, drgania mechaniczne, promieniowanie jonizujące i niejonizujące, mikroklimat, ciśnienie atmosferyczne, sztuczne promieniowanie optyczne);
- 9) znajomość źródeł i zasad oceny ekspozycji zawodowej na fizyczne czynniki szkodliwe, w tym:
  - a) pyły, z uwzględnieniem znajomości wartości NDS dla pyłu całkowitego, respirabilnego i włókien respirabilnych,
  - b) hałas,
  - c) drgania mechaniczne (o działaniu miejscowym i ogólnym),
  - d) promieniowanie jonizujące,
  - e) promieniowanie niejonizujące,
  - f) mikroklimat,
  - g) zwiększone lub zmniejszone ciśnienie atmosferyczne,
  - h) sztuczne promieniowanie optyczne;
- 10) znajomość skutków biologicznych działania czynników fizycznych, w tym:
  - a) aerozoli i pyłów przemysłowych pochodzenia organicznego i mineralnego, ze szczególnym uwzględnieniem pyłu zawierającego krystaliczną krzemionkę i azbest,
  - b) hałasu,
  - c) wibracji miejscowej i ogólnej,
  - d) promieniowania jonizującego,
  - e) promieniowania niejonizującego (pola elektromagnetyczne, promieniowanie optyczne),
  - f) mikroklimatu gorącego i zimnego,
  - g) zwiększonego lub zmniejszonego ciśnienia atmosferycznego,
  - h) nadmiernego lub niedostatecznego oświetlenia;

- 11) znajomość zasad ochrony zdrowia i możliwości ograniczenia ryzyka zdrowotnego osób pracujących w narażeniu na wymienione wyżej szkodliwe czynniki fizyczne (profilaktyka techniczna i medyczna);
- 12) znajomość definicji i podziału źródeł narażenia, oceny narażenia zawodowego, działania biologicznego i zasad ochrony zdrowia osób pracujących w narażeniu na szkodliwe czynniki biologiczne występujące w środowisku pracy;
- 13) znajomość ogólnego podziału, charakterystyki, oceny narażenia zawodowego i zasad ochrony zdrowia pracujących w narażeniu na czynniki uciążliwe związane ze sposobem wykonywania pracy, w tym znajomość oceny ryzyka zdrowotnego i sposobów ochrony zdrowia osób pracujących przy monitorach ekranowych.

3. Fizjologia pracy i ergonomia:

- 1) znajomość klasyfikacji wysiłków fizycznych oraz fizjologicznych reakcji na wysiłek statyczny i/lub dynamiczny w zależności od intensywności i czasu trwania;
- 2) znajomość metod pomiarów i kryteriów oceny ciężkości pracy, wydatku energetycznego, obciążeń wynikających z wysiłku statycznego, pozycji ciała, powtarzalności ruchów roboczych;
- 3) znajomość rodzajów i mechanizmów powstawania zmęczenia oraz sposobów jego zapobiegania;
- 4) znajomość racjonalnych fizjologicznie zasad organizacji pracy (przerwy w pracy, systemy zmianowe);
- 5) znajomość podstawowych ergonomicznych zasad organizacji stanowiska pracy wykonywanej w pozycji siedzącej, stojącej oraz zasad podnoszenia i przenoszenia ciężarów;
- 6) znajomość podstawowych metod pomiaru i kryterium oceny obciążeń narządu ruchu oraz zasad prawidłowego używania układu ruchu;
- 7) znajomość zasad oceny zdolności do pracy fizycznej z uwzględnieniem czynników determinujących i modyfikujących (w tym wynikających z czynników środowiska pracy, wieku, niepełnosprawności, ciąży).

4. Psychologia pracy:

- 1) elementarna wiedza o psychospołecznych czynnikach wpływających na zdrowie i funkcjonowanie pracowników, w tym:
  - a) rodzaje psychospołecznych zagrożeń występujących w środowisku pracy,
  - b) mechanizmy oddziaływania czynników psychospołecznych na zdrowie i funkcjonowanie człowieka,
  - c) skutki występowania psychospołecznych zagrożeń w środowisku pracy (zdrowie somatyczne i psychiczne, funkcjonowanie człowieka i organizacji);
- 2) znajomość roli badań psychologicznych w ocenie zdolności do pracy oraz w diagnostyce, orzecznictwie i profilaktyce chorób zawodowych;
- 3) znajomość psychologicznych uwarunkowań dotyczących bezpieczeństwa pracy;
- 4) znajomość mechanizmów działania stresu w pracy, diagnostyki przyczyn stresu i jego procesu, strategii zwalczania stresu i technik jego łagodzenia;
- 5) jakość relacji międzyludzkich w pracy a zdrowie i funkcjonowanie pracowników (agresja, mobbing, molestowanie seksualne w pracy);
- 6) znajomość zasad diagnozy i zapobiegania stresowi traumatycznemu.

5. Epidemiologia i statystyka medyczna:

- 1) znajomość pozytywnych i negatywnych mierników stanu zdrowia;
- 2) znajomość celów i zadań epidemiologii w medycynie pracy (rodzaje i metody badań epidemiologicznych, epidemiologia chorób zawodowych);
- 3) znajomość zasad opracowywania dokumentacji do badań kwestionariuszowych, dotyczących oceny warunków pracy i stanu zdrowia pracowników;
- 4) znajomość zasad etycznych dotyczących prac badawczych, w szczególności badań medycznych (także zasad działania komisji bioetycznych);
- 5) znajomość podstawowych testów statystycznych, które mogą być stosowane w ocenie stanu zdrowia pracujących;
- 6) umiejętność posługiwania się informacjami statystycznymi w systemie ochrony zdrowia pracujących.

6. Kliniczna medycyna pracy:

- 1) patomechanizm zmian chorobowych,
- 2) symptomatologia kliniczna,
- 3) metody i kryteria diagnostyczne, diagnostyka różnicowa,

- 4) orzecznictwo, profilaktyka i leczenie chorób zawodowych (zgodnie z wykazem chorób zawodowych) i chorób związanych z pracą.

7. Wymagane wiadomości ogólne:

- 1) znajomość zasad postępowania w przypadku chorób zawodowych i chorób związanych z pracą;
- 2) znajomość struktury chorób zawodowych w Polsce.

8. Wymagane wiadomości szczegółowe:

- 1) zatrucia ostre albo przewlekłe i ich następstwa wywołane przez substancje chemiczne, ze szczególnym uwzględnieniem zatruc wywołanych niżej wymienionymi grupami związków chemicznych:
  - a) substancje nieorganiczne:
    - metale (ołów, rtęć, mangan, kadm, cynk, chrom, nikiel, arsen, inne),
    - inne substancje nieorganiczne (fosfor, fluor, dwusiarczek węgla [CS₂], inne),
    - gazy toksyczne (tlenek węgla, cyjanowódór, siarkowódór, dwutlenek węgla [CO₂], inne),
    - gazy drażniące (chlor, fosgen, tlenki azotu, inne),
    - gazy obojętne,
  - b) substancje organiczne:
    - węglowodory łańcuchowe (benzyna, benzyna lakowa, tetraetylen ołowiu, inne),
    - węglowodory chlorowane (chlorek i bromek metylu, czterochlorek węgla, trichloroetylen, chlorek winylu, polichlorowane bifenylole, inne),
  - c) węglowodory pierścieniowe:
    - benzen i jego homologi (toluen, ksylen),
    - nitro- i aminopochodne węglowodorów pierścieniowych (nitrobenzen, dinitrobenzen, trinitrotoluen, anilina, benzydyna, fenyloalanina),
    - inne węglowodory pierścieniowe i ich pochodne,
    - fenole (fenol, krezol, dinitrofenol),
    - alkohole (alkohol metylowy, etylowy i inne),
    - związki używane do produkcji tworzyw sztucznych (chlorek winylu, akrylonitryl, styren, triortokrezylofosforan),

- d) pestycydy:
  - związki fosforoorganiczne,
  - pochodne dwupirydylu,
  - organiczne związki rtęci,
  - pochodne węglowodorów chlorowanych,
- e) środki żrące:
  - stężone kwasy i zasady,
- f) znajomość zasad udzielania pierwszej pomocy w ostrych zatruciach:
  - leczenie ostrych zatruc (eliminacja trucizn, swoiste odtrutki);
- 2) gorączka metaliczna;
- 3) pylice płuc, w tym:
  - a) pylica krzemowa,
  - b) pylica górników kopalń węgla,
  - c) pylico-gruźlica,
  - d) pylica azbestowa,
  - e) inne rodzaje pylic;
- 4) choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu, w tym:
  - a) rozległe zgrubienia opłucnej,
  - b) rozległe blaszki opłucnej lub osierdzia,
  - c) wysięk opłucnowy;
- 5) przewlekłe zapalenie oskrzeli wywołane narażeniem na pyły lub gazy drażniące;
- 6) astma oskrzelowa wywołana czynnikami zawodowymi;
- 7) zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych (postać ostra, podostra i przewlekła);
- 8) ostre uogólnione reakcje alergiczne wywołane czynnikami zawodowymi;
- 9) alergiczny nieżyt nosa o etiologii zawodowej;
- 10) przedziurawienie przegrody nosa wywołane substancjami o działaniu żrącym lub drażniącym;
- 11) zapalenie obrzękowe krtani o podłożu alergicznym o etiologii zawodowej;
- 12) byssinoza;
- 13) beryloza;
- 14) choroby płuc wywołane pyłem metali twardych;

- 15) przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym;
- 16) choroby wywołane działaniem promieniowania jonizującego – znajomość kryteriów diagnostycznych niżej wymienionych uszkodzeń popromiennych ostrych, przewlekłych i odległych:
  - a) ostra uogólniona choroba popromienna spowodowana napromieniowaniem całego ciała lub przeważającej jego części,
  - b) ostra choroba popromienna o charakterze zmian zapalnych lub zapalno-martwiczych skóry i tkanki podskórnej,
  - c) przewlekłe popromienne zapalenie skóry,
  - d) przewlekłe uszkodzenie szpiku kostnego,
  - e) zaćma popromienna;
- 17) nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników uznanych za rakotwórcze u ludzi, występujących w środowisku pracy, w tym znajomość:
  - a) czynników o działaniu rakotwórczym u ludzi,
  - b) pozazawodowych czynników ryzyka chorób nowotworowych,
  - c) okresów latencji i lokalizacji pierwotnej nowotworów zawodowych,
  - d) zasad ustalania związku przyczynowego nowotworów złośliwych z warunkami pracy,
  - e) zasad szacowania prawdopodobieństwa nowotworów złośliwych z ekspozycją zawodową na promieniowanie jonizujące;
- 18) choroby skóry wywołane działaniem czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych z uwzględnieniem znajomości występowania najczęściej uczulających związków chemicznych w różnych produktach i wyrobach przemysłowych (metale, aldehydy, związki aromatyczne i alifatyczne, składowe gumy, tworzywa sztuczne) oraz diagnostyki niżej wymienionych jednostek chorobowych:
  - a) alergiczne kontaktowe zapalenie skóry,
  - b) kontaktowe zapalenie skóry z podrażnienia,
  - c) trądzik olejowy, smarowy, chlorowy oraz toksyczne zapalenie skóry wywołane przez smary lub oleje,
  - d) drożdżakowe zapalenie skóry rąk i grzybice skóry wywołane czynnikami zawodowymi,

- e) pokrzywka kontaktowa i liszaj płaski kontaktowy,
  - f) fotodermatozy zawodowe;
- 19) przewlekłe choroby narządu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy, w tym:
- a) przewlekłe zapalenie ścięgien i pochewek ścięgnistych,
  - b) przewlekłe uszkodzenie łąkotki,
  - c) przewlekłe uszkodzenie torebki stawowej i kaletki maziowej,
  - d) przewlekłe zapalenie okołostawowe barku,
  - e) przewlekłe zapalenie nadkłykcia kości ramiennej,
  - f) zmęczeniowe złamanie kości;
- 20) przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy, w tym:
- a) zespół cieśni nadgarstka,
  - b) zespół rowka nerwu łokciowego,
  - c) zespół kanału de Guyona,
  - d) uszkodzenie nerwu strzałkowego wspólnego u osób wykonujących pracę w pozycji kucznej;
- 21) uszkodzenie słuchu wywołane działaniem hałasu;
- 22) zespół wibracyjny wywołany działaniem wibracji miejscowej i ogólnej:
- a) znajomość klasyfikacji klinicznej zespołu wibracyjnego,
  - b) znajomość kryteriów diagnostycznych zespołu wibracyjnego i interpretacji wyników badań diagnostycznych;
- 23) choroby wywołane pracą w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego, w tym:
- a) choroba dekompresyjna,
  - b) urazy ciśnieniowe,
  - c) następstwa oddychania mieszaninami gazowymi pod zwiększonym ciśnieniem;
- 24) choroby wywołane działaniem wysokich albo niskich temperatur otoczenia, w tym:
- a) udar cieplny albo jego następstwa,
  - b) wyczerpanie cieplne albo jego następstwa,
  - c) odmrożyny;

- 25) choroby narządu wzroku wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi albo biologicznymi, w tym:
- a) alergiczne zapalenie spojówek,
  - b) zwyrodnienie rogówki wywołane czynnikami drażniącymi,
  - c) ostre zapalenie spojówek wywołane promieniowaniem nadfioletowym,
  - d) zaćma wywołana działaniem promieniowania podczerwonego lub długofalowego nadfioletowego,
  - e) centralne zmiany zwyrodnieniowe siatkówki i naczyniówki wywołane krótkofalowym promieniowaniem podczerwonym lub promieniowaniem widzialnym z obszaru widma niebieskiego,
  - f) epidemiczne wirusowe zapalenie spojówek lub rogówki;
- 26) choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa z uwzględnieniem znajomości najczęstszych źródeł chorób zakaźnych i pasożytniczych pochodzenia zawodowego, w tym:
- a) wirusowe zapalenie wątroby,
  - b) borelioza,
  - c) gruźlica,
  - d) inne choroby zakaźne lub pasożytnicze,
- 27) znajomość skutków zdrowotnych działania pól elektromagnetycznych (termicznych i pozatermicznych);
- 28) znajomość zespołów klinicznych w chorobach zawodowych układu nerwowego i zasad ich diagnostyki:
- a) zespół rzekomonerwicowy:
    - obraz kliniczny, zasady ustalania, rozpoznania z uwzględnieniem obiektywizacji dolegliwości, różnicowania z innymi zmianami chorobowymi o podobnym przebiegu i objawach,
  - b) zespół encefalopatyczny (encefalopatia):
    - obraz kliniczny, zasady ustalania rozpoznania, różnicowanie z pierwotnymi tzw.: samoistnymi chorobami układu nerwowego (choroby naczyniowe mózgu, następstwa przebytych urazów czaszkowo-mózgowych, następstwa przebytych neuroinfekcji, choroby demielinizacyjne, choroby zwyrodnieniowe i metaboliczne mózgu, padaczka),

- c) zespół polineuropatyczny (polineuropatia):
- obraz kliniczny ze szczególnym omówieniem polineuropatii czuciowej i neuropatii autonomicznej, zasady ustalania rozpoznania z uwzględnieniem obiektywizacji dolegliwości, różnicowanie z zespołami polineuropatycznymi o znanej etiologii (infekcyjnej, metabolicznej, alkoholowej, cukrzycowej, polekowej, genetycznie uwarunkowanej);
- 29) znajomość wpływu substancji chemicznych na płodność, rozród i rozwój potomstwa;
- 30) wiedza na temat odległych skutków toksycznych (mutagenność i teratogeneza);
- 31) znajomość wpływu czynników występujących w środowisku pracy na rozwój innych chorób, w tym na:
- a) nadciśnienie tętnicze,
  - b) chorobę niedokrwienną serca,
  - c) przewlekłe zapalenie oskrzeli,
  - d) choroby układu ruchu,
  - e) zespoły psychosomatyczne;
- 32) znajomość zagadnień dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, sprawowania opieki profilaktycznej nad pracownikami niepełnosprawnymi, rozeznania potrzeb wynikających z niepełnosprawności, sposobów dostosowania stanowiska pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, opracowywania indywidualnych programów rehabilitacji i aktywnego uczestnictwa w procesie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych;
- 33) przeprowadzanie szczepień ochronnych w celu ochrony pracowników przed zagrożeniami spowodowanymi przez szkodliwe czynniki biologiczne.

III. WYMAGANE UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy wykaże się przedstawionymi poniżej umiejętnościami:

- 1) właściwej interpretacji danych o zagrożeniach zawodowych występujących w środowisku pracy w oparciu o wyniki pomiarów środowiskowych;
- 2) opracowania oceny potrzeb zdrowotnych dla pracowników zatrudnionych w warunkach stwarzających szczególne ryzyko zdrowotne;
- 3) sprawowania opieki profilaktycznej nad pracującymi, w tym wykonywania kontroli zdrowia pracujących w celu aktywnego oddziaływania na poprawę warunków pracy, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych dotyczących ochrony zdrowia i ubezpieczeń społecznych;
- 4) przeprowadzenia wizytacji stanowiska pracy, ze szczególnym uwzględnieniem doradztwa w zakresie zmian organizacyjnych i technologicznych mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo i zdrowie pracownika;
- 5) dokonania oceny stanu zdrowia podopiecznych objętych profilaktyczną opieką zdrowotną ze szczególnym uwzględnieniem związku przyczynowego zachorowań z warunkami środowiska pracy i czynnikami pozazawodowymi;
- 6) przeprowadzenia oceny narażenia zawodowego w związku z podejrzeniem choroby zawodowej;
- 7) przeprowadzenia postępowania diagnostyczno-orzeczniczego w przypadku podejrzenia choroby zawodowej;
- 8) prowadzenia dokumentacji medycznej indywidualnej i zbiorczej, określonej w przepisach prawa dotyczących dokumentacji medycznej w służbie medycyny pracy oraz dokumentowania chorób zawodowych;
- 9) sprawowania fachowego nadzoru nad podstawowymi jednostkami służby medycyny pracy;
- 10) przeprowadzenia oceny dostosowania stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności i aktywnego uczestnictwa w procesie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych;
- 11) oceny (szacowania) ryzyka zdrowotnego, będącego następstwem narażenia na czynniki szkodliwe i uciążliwe środowiska pracy;
- 12) analizy przyczyn wypadku przy pracy;

- 13) interpretacji testów ekspozycyjnych;
- 14) interpretacji zdjęć RTG w pylicy płuc i znajomości międzynarodowej radiologicznej klasyfikacji pylic oraz zastosowania innych technik obrazowania w zawodowych chorobach układu oddechowego;
- 15) interpretacji wyników badań czynnościowych i wydolności układu oddechowego;
- 16) interpretacji testów nadreaktywności oskrzeli;
- 17) interpretacji wyników prowokacyjnych testów inhalacyjnych;
- 18) interpretacji zapisów EKG i zastosowania innych metod oceny układu krążenia;
- 19) interpretacji badań RTG układu kostno-stawowego w zespole wibracyjnym i w osteofluorozie;
- 20) interpretacji wyników badań czynnościowych obwodowego układu naczyniowego;
- 21) interpretacji wyników badania palestezjometrycznego;
- 22) oceny narządu słuchu i równowagi, w tym interpretacji wyników badania audiometrycznego tonalnego, możliwości zastosowania obiektywnych metod oceny słuchu i podstawowych metod oceny czynności błędnika;
- 23) diagnostyki narządu głosu i zastosowania badań pomocniczych dla oceny zmian chorobowych;
- 24) diagnostyki zmian chorobowych skóry;
- 25) interpretacji wyników badań alergologicznych, w tym punktowych i płatkowych testów skórnych, oznaczeń przeciwciał IgE w surowicy;
- 26) oceny układu nerwowego i zastosowania podstawowych pomocniczych badań diagnostycznych w chorobach ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego (EEG, EMG);
- 27) oceny narządu wzroku, w tym interpretacji podstawowych elementów badania okulistycznego (ostrość wzroku, pole widzenia, rozpoznawanie barw, widzenie przestrzenne);
- 28) podejmowania działań mających na celu zapobieganie chorobom zawodowym i chorobom związanym z pracą (profilaktyka medyczna i techniczna);
- 29) opracowywania zakładowych programów profilaktycznych, promocji zdrowia i programów ukierunkowanych na powroty do pracy;
- 30) kierowania zespołami ludzkimi biorącymi udział w ochronie zdrowia pracujących;

- 31) posługiwania się technikami komputerowymi w gromadzeniu i przetwarzaniu danych, dotyczących oceny warunków pracy i oceny stanu zdrowia pracowników;
- 32) przekazywania informacji o stanie zdrowia, rokowaniach i postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym z zachowaniem tajemnicy lekarskiej, poufności i ochrony danych osobowych.

IV. FORMY I METODY SZKOLENIA

A – Kursy specjalizacyjne

Uwaga: Lekarz uzyska zaliczenie uczestniczenia tylko tych kursów, które zostały wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych, publikowaną corocznie na stronie internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl.

Czas trwania kursów określony jest w dniach i godzinach dydaktycznych, przy czym 1 godzina dydaktyczna = 45 minut. Łączny czas trwania poszczególnych zajęć w trakcie jednego dnia kursu nie może przekraczać 8 godzin dydaktycznych.

Wybrane kursy specjalizacyjne mogą być realizowane w formie e-learningowej.

Kursy specjalizacyjne objęte programem specjalizacji są realizowane w dni robocze.

1. Kurs wprowadzający: „Wprowadzenie do specjalizacji w dziedzinie medycyny pracy”

Cel kursu:

nabycie przez lekarza wiedzy w zakresie misji służby medycyny pracy i zadań lekarza sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną.

Zakres wiedzy:

- 1) wprowadzenie w problematykę, cele i obszar działania medycyny pracy;
- 2) zadania, kompetencje i oczekiwane wyniki kształcenia specjalisty w tej dziedzinie;
- 3) podstawy dobrej praktyki lekarskiej, w tym zasady praktyki opartej na rzetelnych i aktualnych publikacjach;
- 4) wprowadzenie do przedmiotów klinicznych objętych programem szkolenia specjalizacyjnego;

- 5) podstawy higieny pracy;
- 6) podstawy farmakoekonomiki;
- 7) formalnoprawne podstawy doskonalenia zawodowego lekarzy;
- 8) podstawy onkologii;
- 9) zagadnienia bezpieczeństwa w opiece zdrowotnej dotyczące bezpieczeństwa pacjentów i lekarzy.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych), w pierwszym roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

2. Kurs: „Medycyna pracy I – część higieniczna- kurs podstawowy”

Cel kursu:

nabycie przez lekarza wiedzy w zakresie higieny i bezpieczeństwa pracujących, fizjologii pracy i ergonomii, psychologii pracy, promocji zdrowia, organizacji ochrony zdrowia pracujących.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawowa wiedza z zakresu higieny pracy w stopniu umożliwiającym lekarzowi dokonanie oceny warunków higienicznych środowiska pracy:
  - a) czynniki fizyczne (mikroklimat, sztuczne promieniowanie optyczne, pyły przemysłowe, promieniowanie jonizujące, pola elektromagnetyczne, hałas i wibracje) – przeprowadzenie i udokumentowanie oceny narażenia zawodowego i oceny ryzyka zdrowotnego,
  - b) czynniki chemiczne (podstawy toksykologii, wchłanianie, biotransformacja i wydalanie trucizn z ustroju), czynniki rakotwórcze i mutagenne, zasady ustalania najwyższych dopuszczalnych stężeń w powietrzu stanowisk pracy, zagrożenia dla zdrowia stwarzane przez nanocząsteczki,
  - c) czynniki biologiczne – klasyfikacja czynników biologicznych, nadzór nad stanem zdrowia pracujących w narażeniu na czynniki biologiczne;

- 2) podstawowa wiedza z zakresu fizjologii pracy (klasyfikacja wysiłków fizycznych, metody pomiarów i kryteriów oceny ciężkości pracy, wydatku energetycznego, obciążeń wynikających z wysiłku statycznego, pozycji ciała, powtarzalności ruchów roboczych);
- 3) podstawowa wiedza z zakresu psychologii pracy (czynniki psychospołeczne wpływające na zdrowie pracowników, badania psychologiczne dla potrzeb ochrony zdrowia pracujących);
- 4) epidemiologia, organizacja ochrony zdrowia pracujących (znaczenie badań epidemiologicznych w medycynie pracy, mierniki stanu zdrowia populacji, struktura organizacyjna służby medycyny pracy, zasady finansowania);
- 5) promocja zdrowia w miejscu pracy (istota promocji zdrowia, zasady przygotowania, wdrażania i oceny zakładowych programów promocji zdrowia, rola lekarza w koncepcji promocji zdrowi);
- 6) umiejętność nawiązania współpracy z pracodawcami i pracownikami umożliwiającej wpływ na doskonalenie warunków pracy, zwłaszcza w zakresie projektowania i realizacji programów promocji zdrowia;
- 7) umiejętność przekazywania informacji o stanie zdrowia, rokowaniach i postępowaniu.

Czas trwania kursu: 8 dni (64 godziny dydaktyczne), zalecany w pierwszym roku szkolenia specjalizacyjnego.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

3. Kurs: „Medycyna pracy II – część kliniczna i szczepienia ochronne- kurs podstawowy”

Cel kursu:

nabycie przez lekarza wiedzy z zakresu klinicznej medycyny pracy, w szczególności procedur postępowania w sprawach chorób zawodowych, oceny predyspozycji zdrowotnych do wykonywania pracy i kwalifikacji do wykonywania szczepień ochronnych.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawowa wiedza z zakresu klinicznej medycyny pracy w stopniu umożliwiającym lekarzom specjalizującym się:
  - a) poznanie przepisów prawa istotnych w codziennej praktyce lekarza medycyny pracy,
  - b) nabycie wiedzy z zakresu procedur postępowania w sprawach chorób zawodowych i wypadków przy pracy, rodzajów świadczeń przysługujących z tytułu następstw chorób zawodowych i wypadków przy pracy,
  - c) nabycie wiedzy z zakresu problemów onkologii w medycynie pracy,
  - d) nabycie wiedzy z zakresu problemów zdrowia psychicznego w medycynie pracy;
- 2) przeprowadzenie postępowania diagnostyczno-orzeczniczego, leczenia i zapobiegania w chorobach zawodowych oraz chorobach związanych z warunkami pracy (na podstawie znajomości patomechanizmu chorób i objawów klinicznych);
- 3) zaprojektowanie zakresu badania profilaktycznego odpowiedniego do narażenia i wykonanie takiego badania;
- 4) wykonanie samodzielnie i/lub we współpracy z właściwymi specjalistami orzecznictwa dotyczącego możliwości wykonywania pracy w określonych warunkach środowiska pracy;
- 5) znajomość zasad opieki profilaktycznej nad osobami należącymi do grup szczególnego ryzyka;
- 6) działanie biologiczne promieniowania jonizującego;
- 7) skutki deterministyczne i stochastyczne narażenia na promieniowanie jonizujące;
- 8) znajomość przeprowadzania badań profilaktycznych pracowników narażonych zawodowo na promieniowanie jonizujące;
- 9) epidemiologia chorób zawodowych skóry;
- 10) dermatologiczne środki ochrony skóry w przemyśle;
- 11) alergia zawodowa na metale, aldehydy, tworzywa sztuczne, składowe gumy;
- 12) choroby skóry wywołane czynnikami chemicznymi o działaniu drażniącym;
- 13) inne choroby zawodowe skóry;
- 14) trudności diagnostyczno-orzecznicze w chorobach zawodowych skóry;
- 15) epidemiologia zawodowego uszkodzenia słuchu;

- 16) dopuszczalne poziomy hałasu, indywidualna wrażliwość ucha, patomechanizm urazów akustycznych;
- 17) podstawy audiometrii i badań elektrofizjologicznych narządu słuchu i równowagi;
- 18) klinika uszkodzeń słuchu i szumów usznych, zasady nowoczesnej diagnostyki i postępowania orzeczniczego;
- 19) epidemiologia chorób zawodowych narządu głosu;
- 20) diagnostyka i orzecznictwo dysfonii zawodowych;
- 21) profilaktyka i leczenie zaburzeń głosu;
- 22) informacja toksykologiczna;
- 23) ogólne zasady postępowania w ostrych zatruciach;
- 24) związki o działaniu żrącym i drażniącym drogi oddechowe;
- 25) związki o działaniu methemoglobinoformującym;
- 26) trucizny o działaniu hepatotoksycznym;
- 27) ostre zatrucia gazami;
- 28) zatrucia środkami ochrony roślin;
- 29) ostre zatrucia alkoholem etylowym i alkoholami niekonsumpcyjnymi oraz innymi substancjami psychoaktywnymi;
- 30) diagnostyka laboratoryjna ostrych zatruc;
- 31) leczenie, w tym odtrutki w wybranych przypadkach ostrych zatruc związanych z pracą;
- 32) ostre zatrucie jako choroba zawodowa lub wypadek przy pracy – zasady orzecznictwa;
- 33) podstawy prawne przeprowadzania szczepień ochronnych;
- 34) ogólne zasady przeprowadzania szczepień ochronnych (wskazania, przeciwwskazania, odczyny niepożądane);
- 35) szczepienia obowiązkowe i zalecane;
- 36) zasady finansowania szczepień;
- 37) szczepienia ochronne jako element ochrony zdrowia pracowników przed szkodliwym działaniem czynników biologicznych występujących w środowisku pracy;
- 38) szczepienia w praktyce lekarza medycyny pracy.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) znajomość procedur postępowania w sprawach chorób zawodowych i wypadków przy pracy, rodzajów świadczeń przysługujących z tytułu następstw chorób zawodowych i wypadków przy pracy,
- 2) zaprojektowanie postępowania diagnostyczno-orzeczniczego, leczenia i zapobiegania w chorobach zawodowych oraz chorobach związanych z warunkami pracy;
- 3) zaprojektowanie zakresu badania profilaktycznego odpowiedniego do narażenia i wykonanie takiego badania;
- 4) zaprojektowanie programu profilaktycznego i programu promocji zdrowia.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 18 dni (144 godzin dydaktycznych), zalecany w pierwszym roku szkolenia specjalizacyjnego.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

Uwaga: W ramach kursu jest realizowane przeszkolenie w zakresie promieniowania jonizującego, o którym mowa w przepisach o przeprowadzaniu badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy. Kurs spełnia wymogi kursu specjalistycznego, o którym mowa w przepisach o zapobieganiu zakażeniom i chorobom zakaźnym oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

4. Kurs: „Diagnostyka pylic ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowej klasyfikacji radiologicznej pylic (ILO)”

Cel kursu:

nabycie przez lekarza wiedzy w zakresie międzynarodowej klasyfikacji radiologicznej pylic (ILO), nabycie umiejętności oceny radiogramów i orzekania o zawodowych chorobach układu oddechowego będących następstwem narażenia na pył o działaniu zwłókniającym.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) epidemiologia i historia naturalna pylic;
- 2) międzynarodowa klasyfikacja radiologiczna pylic;
- 3) definicja i klinika pylic;
- 4) metody badania czynnościowego płuc ze szczególnym uwzględnieniem pylic;
- 5) tomografia komputerowa w diagnostyce pylicy azbestowej.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) ocena własna międzynarodowego standardu radiologicznego pylic;
- 2) przydatność metod badania czynnościowego płuc w rozpoznawaniu i ocenie klinicznej pylic;
- 3) ocena zdjęć RTG ze standardem międzynarodowej klasyfikacji;
- 4) demonstracja archiwalnych radiogramów.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych (w tym 1 dzień ćwiczeń praktycznych w zakresie oceny radiogramów).

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych)

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

5. Kurs: „Zasady przeprowadzania badań lekarskich kandydatów na kierowców oraz orzecznictwa o predyspozycjach zdrowotnych do pracy na stanowisku kierowcy”

Cel kursu:

nabycie przez lekarza umiejętności przeprowadzania badań lekarskich kandydatów na kierowców oraz orzecznictwa lekarskiego do pracy na stanowisku kierowcy.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawy prawne orzecznictwa o zdolności do kierowania pojazdami i pracy na stanowisku kierowcy;
- 2) zasady orzecznictwa lekarskiego o zdolności do kierowania pojazdami i predyspozycjach zdrowotnych do pracy na stanowisku kierowcy;
- 3) metodyka badań stanu narządu wzroku oraz narządu słuchu i równowagi;

- 4) ocena zdolności do kierowania pojazdami ze względu na ewentualne schorzenia lub stan narządów i układów, których sprawność jest istotna dla bezpiecznego kierowania pojazdem;
- 5) informacje o wypadkowości drogowej;
- 6) czynniki szkodliwe i uciążliwe występujące na stanowisku pracy kierowcy.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) umiejętność badania narządu wzroku;
- 2) umiejętność badania narządu słuchu i równowagi;
- 3) umiejętność wypełnienia karty badania lekarskiego;
- 4) umiejętność wystawienia orzeczenia lekarskiego.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych)

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość oraz stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy i umiejętności praktycznych objętych programem kursu.

Uwaga: Program kursu jest zgodny ze szkoleniem z zakresu przeprowadzania badań lekarskich kandydatów na kierowców, o którym mowa w przepisach o badaniach lekarskich kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami.

6. Kurs: „Zasady przeprowadzania badań lekarskich i wydawania orzeczeń lekarskich osobom ubiegającym się lub posiadającym pozwolenie na broń i orzecznictwa o predyspozycjach zdrowotnych do posługiwania się bronią w ramach obowiązków zawodowych”

Cel kursu:

nabywanie przez lekarza umiejętności przeprowadzania badań lekarskich osób ubiegających się lub posiadających pozwolenie na broń oraz orzecznictwa lekarskiego do pracy na stanowiskach wymagających posługiwania się bronią.

Zakres wiedzy:

- 1) wybrane przepisy o broni i amunicji, ochronie osób i mienia;

- 2) zasady orzecznictwa lekarskiego, ze szczególnym uwzględnieniem przepisów prawnych dotyczących orzekania o sprawności psychofizycznej do dysponowania bronią, uzyskania wpisu na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej i kwalifikowanych pracowników zabezpieczenia technicznego;
- 3) metodyka badań układu nerwowego, stanu psychicznego, stanu narządu wzroku, stanu narządu słuchu i równowagi oraz sprawności układu ruchu;
- 4) problematyka alkoholizmu i uzależnień od substancji psychoaktywnych;
- 5) sposób dokumentowania badań;
- 6) orzecznictwo o braku lub istnieniu przeciwwskazań zdrowotnych do pracy na stanowiskach, na których istnieje możliwość użycia broni.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) umiejętność badania narządu wzroku;
- 2) umiejętność badania narządu słuchu i równowagi;
- 3) umiejętność wypełnienia karty badania lekarskiego;
- 4) umiejętność wystawienia orzeczenia lekarskiego.

Kurs prowadzony w formie wykładów i ćwiczeń praktycznych.

Czas trwania kursu: 5 dni (42 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość oraz stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy i umiejętności praktycznych objętych programem kursu.

Uwaga: Program kursu jest zgodny ze szkoleniem z zakresu przeprowadzania badań lekarskich osób ubiegających się lub posiadających pozwolenie na broń, o którym mowa w przepisach o badaniach lekarskich i psychologicznych osób ubiegających się lub posiadających pozwolenie na broń.

7. Kurs: „Medycyna morska, tropikalna i podwodna; problemy ochrony zdrowia pracowników”

Cel kursu:

nabycie przez lekarza umiejętności przeprowadzania badań lekarskich i orzekania o zdolności do pracy na morzu, w warunkach tropikalnych i pod wodą.

Zakres wiedzy:

- 1) medycyna morską:
  - a) regulacje prawne ochrony zdrowia na morzu,
  - b) wymagania i przeciwwskazania zdrowotne do pracy na morzu,
  - c) informacje o zachorowalności i wypadkowości wśród marynarzy, rybaków, pilotów i pracowników platform wiertniczych,
  - d) zasady, środki i możliwości pomocy medycznej na statku,
  - e) stres związany z warunkami pracy na morzu;
- 2) medycyna tropikalna:
  - a) charakterystyka klimatu gorącego, aklimatyzacja oraz termoregulacja w klimacie gorącym,
  - b) podstawowe problemy higieny tropikalnej,
  - c) kryteria kwalifikacji zdrowotnej kandydatów do pracy w tropiku,
  - d) psychologiczne aspekty kwalifikacji do pracy w tropiku,
  - e) szczepienia ochronne przed wyjazdem do tropiku,
  - f) choroby zawodowe nabyte w czasie pracy w warunkach klimatu gorącego,
  - g) aktualna sytuacja epidemiologiczna w zakresie chorób zakaźnych i inwazyjnych na świecie;
- 3) medycyna podwodna:
  - a) środowisko wodne,
  - b) technologia nurkowania,
  - c) kwalifikacje zdrowotne do nurkowania,
  - d) urazy ciśnieniowe,
  - e) choroba dekompresyjna,
  - f) komora hiperbaryczna – praca w warunkach podwyższonego ciśnienia.

Kurs prowadzony w formie wykładów.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

Uwaga: Kurs spełnia wymagania przeszkolenia, o którym mowa w przepisach o przeprowadzaniu badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy.

8. Kurs: „Orzecznictwo lekarskie”

Cel kursu:

nabycie przez lekarzy wiedzy teoretycznej i praktycznej na temat prawidłowego formułowania opinii bądź orzeczeń oceniających stan zdrowia pacjenta.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawowe zasady systemu ochrony zdrowia w Polsce, w tym regulacje dotyczące zawodów medycznych;
- 2) system zabezpieczenia społecznego w razie choroby i jej następstw realizowany w ramach: powszechnego ubezpieczenia społecznego pracowników, osób pracujących na własny rachunek i rolników, zaopatrzenia społecznego, pomocy społecznej oraz systemu wspierania osób niepełnosprawnych i pracodawców;
- 3) zasady orzecznictwa lekarskiego, zasady sporządzania orzeczeń, a także podstawowe zasady i cele badania stanu zdrowia dla celów orzeczniczych;
- 4) specyfika wzajemnej relacji między osobą badaną a lekarzem orzecznikiem;
- 5) zasady prawidłowego prowadzenia dokumentacji medycznej i odpowiedzialność za prowadzenie jej niezgodnie z prawem;
- 6) zasady odpowiedzialności prawnej lekarza (cywilnej, karnej i zawodowej), umiejętność porównania, rodzaje ubezpieczeń medycznych;
- 7) zakres odpowiedzialności lekarzy oraz podmiotów leczniczych. Podstawy prawa pracy;
- 8) pojęcie błędu medycznego, najczęstsze przyczyny błędów medycznych i zasady opiniowania w takich przypadkach;
- 9) istota, podział oraz zasady opiniowania sądowno-lekarskiego dotyczące: zdolności do udziału w czynnościach procesowych, uszczerbku na zdrowiu;

10) najważniejsze dziedziny, w których opiniowanie lekarskie jest konieczne i niezbędne. Odrębności opiniowania m.in. na potrzeby psychiatrii, prawa pracy, ubezpieczycieli komercyjnych;

11) znaczenie i zasady rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

9. Kurs: „Profilaktyka i promocja zdrowia”

Cele ogólne:

nabycie przez lekarzy wiedzy teoretycznej i praktycznej na temat aktualnych reguł prowadzenia profilaktyki chorób/problemów zdrowotnych oraz promocji zdrowia – zarówno w odniesieniu do jednostek (pacjentów) jak też społeczności, również zawodowej.

Założeniem kursu jest też kształtowanie kompetencji społecznych, w tym promowanie autorefleksji i krytycznego myślenia oraz rozwijania współpracy na rzecz zdrowia. Ponadto kurs dąży do kształtowania postaw etycznych, promowania „pro-profilaktycznej” kultury pracy w sektorze zdrowia, a także stałego samokształcenia lekarzy w celu poszerzania oraz pogłębiania wiedzy i umiejętności związanych z profilaktyką oraz promocją zdrowia.

Zakres wiedzy:

Część I: Naukowe i etyczne podstawy profilaktyki oraz promocji zdrowia:

- 1) modele zdrowia, determinanty zdrowia i ich nowoczesna kwantyfikacja, piramida wpływu na zdrowie (wg Freiden 2015);
- 2) gradient zdrowia w populacji, przyczyny i tzw. przyczyny przyczyn, w tym polityki publiczne, podejścia do przeciwdziałania nierównościami/niesprawiedliwościom w zdrowiu, w tym tzw. *group-gap-gradient*, proporcjonalny uniwersalizm;
- 3) podstawowe definicje i cele profilaktyki chorób oraz promocji zdrowia, w tym promocji zdrowia wg Karty Ottawskiej (WHO 1986), podobieństwa i różnice;

- 4) interpretacje, podejścia i strategie profilaktyki:
  - a) indywidualna w ramach opieki medycznej, w tym medycyna stylu życia, populacyjna w działaniach zdrowia publicznego,
  - b) *primordial*, pierwotna, wtórna, trzeciorzędowa, czwartorzędowa – zastosowania,
  - c) wysokiego ryzyka, populacyjna – zastosowania,
  - d) uniwersalna, selektywna, wskazująca – zastosowania,
  - e) inne podejścia i strategie profilaktyki – zastosowania;
- 5) interpretacje, podejścia i strategie promocji zdrowia:
  - a) podejście WHO, w tym siedliskowe, zastosowania, m.in. szpitale i placówki medyczne promujące zdrowie (w tym promocja zdrowia na rzecz pracowników ochrony zdrowia), szkoły promujące zdrowie, zdrowie miasta,
  - b) inne podejścia i strategie promocji zdrowia stosowane w podmiotach leczniczych:
    - cztery obszary aktywności lekarza w promocji zdrowia (wg Beattie 1991),
    - podejścia medyczne, behawioralne, edukacyjne, skoncentrowane na kliencie/upodmiotowienie, zmiana społeczna (wg Ewles, Simnett 2003),
    - udział lekarzy w przeciwdziałaniu nierównościom/niesprawiedliwościom w zdrowiu,
    - rola postaw lekarza w kształtowaniu prozdrowotnych zachowań pacjenta;
- 6) działalność zgodna z zasadami *Evidence Based Practice (policy/public health/disease prevention/health promotion/health education)*, wykorzystanie baz dobrych praktyk;
- 7) zasady etyczne w działalności profilaktycznej oraz w promocji zdrowia, działania niepożądane działalności profilaktycznej/promocji zdrowia;
- 8) aktualne i pożądane: struktura i organizacja działalności profilaktycznej oraz promocji zdrowia, kompetencje pracowników, aspekty ekonomiczne.

Cześć II: Ogólna charakterystyka i skuteczność wybranych metod działania w profilaktyce chorób oraz w promocji zdrowia:

- 1) cykl życia programu szczepień, wątpliwości wobec szczepionek (*vaccine hesitancy*), modele uwarunkowań *hesitancy*, w tym 3C, 4C, 5C, podejście WHO do przeciwdziałania zjawisku *hesitancy* i zwiększania wyszczepialności (aktualnie w oparciu o model COM-B);

- 2) masowe (zorganizowane) badania przesiewowe, różnice w stosunku do badań diagnostycznych, kryteria wdrożenia, działania niepożądane, bilans korzyści i strat;
- 3) edukacja zdrowotna, edukacja pacjenta, poradnictwo, *coaching*, podobieństwa i różnice, zasady postępowania;
- 4) komunikowanie o zdrowiu za pośrednictwem starych i nowych mediów, możliwości i ograniczenia, cechy poprawnej informacji o zdrowiu, infodemia, profilaktyka piątego rzędu, komunikowanie ryzyka w sytuacjach kryzysowych;
- 5) praca ze społecznością lokalną, w tym organizacja/mobilizacja społeczności, procesy, zasady, metody postępowania, *social prescribing*;
- 6) zdrowie we wszystkich politykach (*Health in All Policies*), metody postępowania, w tym rzecznictwo zdrowotne, ocena wpływu na zdrowie (*Health Impact Assessment*);
- 7) programy zdrowotne jako narzędzie realizacji populacyjnej profilaktyki chorób i promocji zdrowia, ocena potrzeb zdrowotnych, schematy planowania, teorie zmiany zachowań, monitorowanie i ewaluacja programów;
- 8) przywództwo w sektorze zdrowia;
- 9) inne aktualne i ważne metody działania (np. interwencje nefarmaceutyczne w stosunku do COVID-19).

Część III: Zastosowania profilaktyki oraz promocji zdrowia (w tym rekomendacje, działania, metody, narzędzia, materiały, etc.) **do praktycznej kontroli chorób/ problemów zdrowotnych** (tj. do zmniejszenia zapadalności, chorobowości i umieralności do poziomu, który jest w danym kontekście (czasu, miejsca, warunków) możliwy do zaakceptowania przy użyciu metod zapobiegawczych i leczniczych):

- 1) zalecenia żywieniowe, poprawa żywienia, minimalna interwencja w otyłości;
- 2) zalecenia nt. poziomu aktywności fizycznej wg WHO, zwiększanie aktywności fizycznej;
- 3) promocja zdrowia psychicznego, zapobieganie samobójstwom;
- 4) przeciwdziałanie paleniu tytoniu, w tym strategia minimalnej interwencji antytytoniowej, redukcja szkód;
- 5) przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych, w tym strategia redukcji szkód, oraz uzależnieniom behawioralnym;

- 6) zapobieganie upadkom osób starszych;
- 7) inne aktualne zalecenia prozdrowotne w kontekście czynników ryzyka chorób bądź konkretnych chorób/problemów zdrowotnych (np. zanieczyszczenie powietrza, zmiana klimatu, model diety planetarnej, *One Health*);
- 8) zasady zarządzania epidemiami chorób zakaźnych, organizacja i funkcjonowanie opieki zdrowotnej, wnioski z pandemii COVID-19.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

10. Kurs podsumowujący (atestacyjny): „Medycyna pracy”

Przed przystąpieniem do realizacji programu kursu atestacyjnego organizator kursu jest zobowiązany do przeprowadzenia kolokwium sprawdzającego wiedzę nabytą w trakcie szkolenia specjalizacyjnego. Zakres wiedzy obejmuje kursy specjalizacyjne i staże zrealizowane w ramach całego szkolenia specjalizacyjnego.

Cel kursu:

poszerzenie i podsumowanie wiedzy w zakresie higieny pracy i klinicznej medycyny pracy, ze szczególnym uwzględnieniem najnowszych osiągnięć w poszczególnych dziedzinach medycyny pracy, zapoznanie słuchaczy z formą egzaminu specjalizacyjnego.

Zakres wiedzy:

- 1) zasady przeprowadzania Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy;
- 2) aktualne regulacje prawne w zakresie orzecznictwa i profilaktycznej opieki zdrowotnej;
- 3) zasady postępowania w przypadku podejrzenia o chorobę zawodową i przeprowadzenie oceny narażenia zawodowego, dokumentacja;
- 4) ogólne zasady i tryb postępowania w szacowaniu ryzyka zawodowego;
- 5) choroby zawodowe – obraz kliniczny i diagnostyka;
- 6) opieka profilaktyczna nad pracownikiem z problemami zdrowotnymi;

- 7) opieka nad pracownikami zawodowo narażonymi w przeszłości na czynniki rakotwórcze;
- 8) opieka profilaktyczna nad pracownikami narażonymi na czynniki alergizujące;
- 9) podstawy prawne orzekania o niepełnosprawności i zatrudniania osób niepełnosprawnych;
- 10) problemy dotyczące orzekania o predyspozycjach zdrowotnych do wykonywania pracy na wybranych stanowiskach;
- 11) najważniejsze czynniki o działaniu toksycznym w środowisku pracy;
- 12) skutki zdrowotne i regulacje prawne dotyczące zawodowego narażenia na cytostatyki;
- 13) bezpieczeństwo zdrowotne pracowników jako istotny komponent kultury bezpieczeństwa przedsiębiorstwa;
- 14) ochrona zdrowia psychicznego pracowników jako priorytet w opiece profilaktycznej.

Czas trwania kursu: 10 dni (80 godzin dydaktycznych), w ostatnim roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego przed przystąpieniem do PES.

Forma realizacji kursu: stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

B – Staże kierunkowe

Lekarz jest zobowiązany do odbycia niżej wymienionych staży. Czas trwania stażu podany jest w tygodniach i dniach roboczych w wymiarze czasu pracy 7 godzin 35 minut dziennie. Staż należy przedłużyć o każdy dzień nieobecności, w tym również o dni ustawowo wolne od pracy w danym roku.

1. Staż podstawowy w zakresie działalności podstawowej jednostki służby medycyny pracy

Cel stażu:

nabycie przez lekarza umiejętności przeprowadzania badań lekarskich i orzekania o zdolności do pracy i pobierania nauki, a także sprawowania opieki profilaktycznej nad pracującymi.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) zadania podstawowej jednostki służby medycyny pracy;
- 2) zasady opracowywania oceny potrzeb zdrowotnych dla pracowników zatrudnionych w warunkach stwarzających szczególne ryzyko zdrowotne;
- 3) zasady orzekania o zdolności do pracy w konkretnych warunkach środowiskowych, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawnych dotyczących ochrony zdrowia;
- 4) zasady przeprowadzania badań profilaktycznych (wstępnych, okresowych i kontrolnych) pracowników oraz badań profilaktycznych kandydatów do szkół ponadpodstawowych i wyższych, uczniów i studentów, doktorantów, którzy w trakcie praktycznej nauki zawodu są narażeni na czynniki szkodliwe, uciążliwe i niebezpieczne dla zdrowia;
- 5) zasady kierowania na konsultację do wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy;
- 6) sporządzanie umowy z pracodawcą w celu sprawowania profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami;
- 7) interpretowanie danych o czynnikach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy w oparciu o wyniki pomiarów środowiskowych;
- 8) przeprowadzanie wizytacji stanowisk pracy;
- 9) ocena stanu zdrowia podopiecznych objętych profilaktyczną opieką zdrowotną;
- 10) prowadzenie dokumentacji medycznej indywidualnej i zbiorczej określonej w przepisach prawa dotyczących dokumentacji medycznej w służbie medycyny pracy oraz dokumentowania chorób zawodowych;
- 11) dokonanie oceny dostosowania stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności;
- 12) zasady postępowania w przypadku podejrzenia choroby zawodowej;
- 13) metody działań mających na celu zapobieganie chorobom zawodowym i chorobom pośrednio związanym z pracą (profilaktyka medyczna i techniczna).

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) wykonanie badań profilaktycznych (wstępne, okresowe i kontrolne), z określeniem zakresu badań i ich częstotliwości w zależności od rodzaju narażenia zawodowego wraz ze sporządzeniem dokumentacji medycznej;
- 2) zinterpretowanie danych o czynnikach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy w oparciu o wyniki pomiarów środowiskowych;
- 3) uczestniczenie w wizytacji stanowisk pracy w zakładach, nad którymi jednostka podstawowa sprawuje opiekę profilaktyczną i sporządzenie wniosków z wizytacji z dokonaniem wpisów do księgi wizytacji stanowisk pracy;
- 4) dokonanie oceny stanu zdrowia pracowników wybranego zakładu pracy, nad którym jednostka podstawowa sprawuje opiekę profilaktyczną na podstawie analizy dokumentacji medycznej badań profilaktycznych;
- 5) przeprowadzenie postępowania w przypadku podejrzenia choroby zawodowej u pracownika objętego opieką profilaktyczną (skierowanie na badanie do jednostki orzeczniczej, opracowanie karty oceny narażenia zawodowego w związku z podejrzeniem choroby zawodowej). W przypadku braku podejrzeń chorób zawodowych w trakcie odbywania stażu należy przeprowadzić postępowanie na podstawie założeń teoretycznych przekazanych przez kierownika stażu;
- 6) opracowanie opinii o dostosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności. Możliwe przeprowadzenie postępowania na podstawie założeń teoretycznych przekazanych przez kierownika stażu.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika specjalizacji):

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika specjalizacji wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 94 tygodnie tygodni (470 dni roboczych). Zaleca się realizację stażu w częściach, z których każda nie powinna być krótsza niż 2 miesiące.

Miejsce stażu: jednostka podstawowa służby medycyny pracy posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny

pracy lub stażu kierunkowego w zakresie działalności podstawowej jednostki służby medycyny pracy, w tym wojewódzkie ośrodki medycyny pracy i instytuty naukowo-badawcze w dziedzinie medycyny pracy.

2. Staż kierunkowy w zakresie organizacji ochrony zdrowia pracujących

Cel stażu:

nabywanie przez lekarza umiejętności przeprowadzania kontroli jednostek podstawowych służby medycyny pracy i opracowania ramowego projektu zakładowego programu promocji zdrowia.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) podstawy prawne profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracującymi i pobierającymi praktyczną naukę zawodu;
- 2) struktura organizacyjna służby medycyny pracy (SMP);
- 3) zadania służby medycyny pracy (jednostek podstawowych i wojewódzkich SMP, instytutów naukowo-badawczych w dziedzinie medycyny pracy);
- 4) zasady nadzoru wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy nad podstawowymi jednostkami medycyny pracy;
- 5) współpartnerzy w realizacji zadań SMP w ochronie zdrowia pracujących (zakres współpracy, zasady wymiany informacji):
  - a) wewnątrz systemu SMP: lekarze specjaliści, pielęgniarki, psychologowie, ergonomiści,
  - b) na zewnątrz systemu SMP: pracodawcy, służba bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP), pracownicy (związki zawodowe), Państwowa Inspekcja Sanitarna, Państwowa Inspekcja Pracy, lekarze POZ, instytucje ubezpieczeniowe;
- 6) zasady opracowywania i realizacji zakładowych programów promocji zdrowia.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) uczestniczenie w kontrolach jednostek podstawowych SMP wynikających z nadzoru i współuczestniczenie w opracowaniu protokołów pokontrolnych w tym sporządzenie samodzielnie protokołów;
- 2) opracowanie ramowego projektu zakładowego programu promocji zdrowia.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 4 tygodnie (20 dni roboczych).

Miejsce stażu: wojewódzki ośrodek medycyny pracy posiadający akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy.

3. Staż kierunkowy w zakresie klinicznej medycyny pracy

Cel stażu:

przygotowanie lekarzy do samodzielnego wykonywania podstawowej diagnostyki specjalistycznej w zakresie badań profilaktycznych:

- 1) narządu wzroku:
  - a) anatomia, fizjologia i podstawy patofizjologii narządu wzroku,
  - b) zasady oceny narządu wzroku (wywiad, badanie ostrości wzroku do dali i bliży, badanie pola widzenia, refrakcji, poczucia barw, widzenia przestrzennego, widzenia zmiernego, wrażliwości na olśnienie), podstawowe badanie okulistyczne,
  - c) ograniczenia do zatrudnienia pracowników z chorobami/wadami narządu wzroku;
- 2) układu nerwowego:
  - a) etiologia, epidemiologia i patomechanizm chorób ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego oraz chorób mięśni,
  - b) podmiotowe i przedmiotowe badanie neurologiczne,
  - c) ograniczenia do zatrudnienia pracowników z chorobami ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego oraz chorobami mięśni;
- 3) narządu słuchu i równowagi:
  - a) etiologia, epidemiologia i patomechanizm chorób otorynolaryngologicznych,
  - b) podmiotowe i przedmiotowe badanie otorynolaryngologiczne, ocena audiogramów,

- c) ograniczenia do zatrudnienia pracowników z chorobami otorynolaryngologicznymi;
- 4) dermatologii:
  - a) etiologia, epidemiologia i patomechanizm chorób skóry,
  - b) podmiotowe i przedmiotowe badanie dermatologiczne,
  - c) ocena alergenowych testów skórnych,
  - d) ograniczenia do zatrudnienia pracowników z chorobami skóry;
- 5) chorób zakaźnych:
  - a) drogi szerzenia się i okresy wylęgania chorób zakaźnych, które mogą być spowodowane czynnikami biologicznymi występującymi w środowisku pracy,
  - b) objawy kliniczne, rozpoznawanie, leczenie i zapobieganie chorobom zakaźnym, ze szczególnym uwzględnieniem wirusowego zapalenia wątroby B i C, chorób zakaźnych przewodu pokarmowego, AIDS, chorób odzwierzęcych, chorób przenoszonych przez kleszcze;
- 6) postępowanie diagnostyczno-orzecznicze w chorobach układu ruchu wywołanych sposobem wykonywania pracy w tym:
  - a) przewlekłe zapalenie ścięgien i pochewek ścięgniastych,
  - b) przewlekłe uszkodzenie łąkotki,
  - c) przewlekłe uszkodzenie torebki stawowej i kaletki maziowej,
  - d) przewlekłe zapalenie okołostawowe barku,
  - e) przewlekłe zapalenie nadkłykcia kości ramiennej,
  - f) zmęczeniowe złamanie kości.

Zakres wiedzy teoretycznej:

- 1) epidemiologia, etiologia i patomechanizm chorób zawodowych i chorób związanych z pracą;
- 2) diagnostyka, rozpoznawanie, leczenie i zapobieganie ww. chorobom;
- 3) aktualne standardy postępowania w chorobach zawodowych;
- 4) zasady orzecznictwa;
- 5) dokumentowanie chorób zawodowych;
- 6) procedury przeprowadzania badania profilaktycznego w trybie odwoławczym;
- 7) zasady oceny narządu wzroku, słuchu i równowagi, układu nerwowego, układu ruchu;

- 8) zasady wykonywania badań czynnościowych płuc i wydolności układu oddechowego;
- 9) drogi szerzenia się i okresy wylęgania chorób zakaźnych, które mogą być spowodowane czynnikami biologicznymi występującymi w środowisku pracy;
- 10) objawy kliniczne, rozpoznawanie, leczenie i zapobieganie chorobom zakaźnym, ze szczególnym uwzględnieniem wirusowego zapalenia wątroby typu B i C, chorób zakaźnych przewodu pokarmowego, AIDS, chorób odzwierzęcych, chorób przenoszonych przez kleszcze;
- 11) szczepienia ochronne;
- 12) postępowanie diagnostyczno-orzecznicze w chorobach układu ruchu mogących być następstwem nadmiernego przeciążenia układu ruchu w szczególności:
  - a) przewlekłe zapalenie ścięgien i pochewek ścięgnistych,
  - b) przewlekłe uszkodzenie łąkotki,
  - c) przewlekłe uszkodzenie torebki stawowej i kaletki maziowej,
  - d) przewlekłe zapalenie okołostawowe barku,
  - e) przewlekłe zapalenie nadkłykcia kości ramiennej,
  - f) zmęczeniowe złamanie kości.

Zakres umiejętności praktycznych:

- 1) przeprowadzenie postępowania diagnostyczno-orzeczniczego u osób skierowanych z podejrzeniem choroby zawodowej wraz z wypełnieniem dokumentacji medycznej pacjentów diagnozowanych ambulatoryjnie;
- 2) uczestniczenie w postępowaniu diagnostyczno-orzeczniczym u osób skierowanych z podejrzeniem choroby zawodowej wraz z wypełnieniem dokumentacji medycznej pacjentów diagnozowanych w oddziale chorób zawodowych;
- 3) nabycie umiejętności interpretowania danych o zagrożeniach zawodowych występujących w środowisku pracy;
- 4) przeprowadzenie badań profilaktycznych w trybie odwoławczym od orzeczenia wydanego przez lekarza podstawowej jednostki służby medycyny pracy – w przypadku braku tej liczby badań odwoławczych dopuszcza się możliwość analizy dokumentacji medycznej badań odwoławczych;

- 5) udzielenie konsultacji dla jednostki podstawowej SMP lub wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy – w przypadku braku tej liczby konsultacji dopuszcza się możliwość analizy dokumentacji z udzielonych wcześniej konsultacji;
- 6) nabycie umiejętności opracowania opinii o dostosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności – możliwe przeprowadzenie postępowania na podstawie założeń teoretycznych przekazanych przez kierownika stażu;
- 8) interpretowanie wyników badań diagnostycznych, w tym:
  - a) badań czynnościowych obwodowego układu naczyniowego, nerwowego i kostno-stawowego w zespole wibracyjnym (próba oziębienia, termometria skórna, palestezjometria, zdjęcia RTG),
  - b) testów ekspozycyjnych,
  - c) zdjęć RTG w pylicy płuc,
  - d) badań czynnościowych i wydolnościowych układu oddechowego,
  - e) badań reaktywności skurczowej oskrzeli,
  - f) alergenowych testów skórnych,
  - g) audiogramu tonalnego,
  - h) badań wideolaryngostroboskopowych,
  - i) badań EEG i przewodnictwa nerwów obwodowych;
- 9) interpretowanie badań serologicznych, bakteriologicznych i wirusologicznych.

Uwaga: W przypadku braku w trakcie trwania stażu wystarczającej liczby osób kierowanych do Poradni/Przychodni lub Oddziału Szpitalnego Chorób Zawodowych należy wykonać ww. zadania na podstawie danych symulowanych, opracowanych przez kierownika stażu.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: łącznie 21 tygodni (105 dni roboczych), w tym:

- 1) 2 tygodnie – oddział szpitalny chorób zawodowych;
- 2) 19 tygodni w jednej z następujących jednostek: w poradni chorób zawodowych, pracowniach specjalistycznych wojewódzkiego ośrodka

medycyny pracy (WOMP), przychodni chorób zawodowych instytutu naukowo-badawczego w dziedzinie medycyny pracy.

Miejsce stażu: jednostka podstawowa służby medycyny pracy posiadająca akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy lub ww. stażu.

C – Szkolenie umiejętności wykonywania procedur medycznych

Oznaczenie procedur:

Kod A – wykonywanie samodzielne z asystą lub pod nadzorem kierownika specjalizacji albo lekarza specjalisty przez niego wyznaczonego (liczba);

Kod B – w których lekarz uczestniczy jako pierwsza asysta (liczba).

Wykaz i liczba procedur medycznych, które obowiązują lekarza trakcie realizacji stażu podstawowego:

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
1. badania profilaktyczne (wstępne, okresowe i kontrolne), z określeniem zakresu badań i ich częstotliwości w zależności od rodzaju narażenia zawodowego wraz ze sporządzeniem dokumentacji medycznej	2550	200
2. interpretacja danych o czynnikach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy w oparciu o wyniki pomiarów środowiskowych	50	50
3. uczestniczenie w wizytacji stanowisk pracy w zakładach, nad którymi jednostka podstawowa sprawuje opiekę profilaktyczną i sporządzenie wniosków z wizytacji z dokonaniem wpisów do księgi wizytacji stanowisk pracy	5	5
4. ocena stanu zdrowia pracowników wybranego zakładu pracy, nad którym jednostka podstawowa sprawuje opiekę profilaktyczną	0	1

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
5. przeprowadzenie postępowania w przypadku podejrzenia choroby zawodowej u pracownika objętego opieką profilaktyczną (skierowanie na badanie do jednostki orzeczniczej, opracowanie karty oceny narażenia zawodowego w związku z podejrzeniem choroby zawodowej); w przypadku braku podejrzeń chorób zawodowych w trakcie odbywania stażu należy przeprowadzić postępowanie na podstawie założeń teoretycznych przekazanych przez kierownika stażu	5	5
6. opracowanie opinii o dostosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności; możliwe przeprowadzenie postępowania na podstawie założeń teoretycznych przekazanych przez kierownika stażu	0	1
7. przeprowadzanie badań lekarskich pracowników ochrony fizycznej i osób występujących o wydanie pozwolenia na broń lub zgłaszających do rejestru broni pneumatycznej oraz posiadających pozwolenie na broń lub zarejestrowaną broń pneumatyczną	0	30
8. przeprowadzanie badań lekarskich osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami i kierowców	0	50
Łącznie	2610	342

Procedury obowiązkowe do wykonania w trakcie odbywania staży kierunkowych nie podlegają rozliczeniu w Elektronicznej Karcie Specjalizacji. Zaliczenie całości stażu oznacza zaliczenie wymaganych programem stażu operacji, zabiegów oraz procedur medycznych.

Wykaz i liczba procedur medycznych, które obowiązują lekarza w trakcie realizacji staży kierunkowych:

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
1. uczestniczenie w kontrolach jednostek podstawowych SMP wynikających z nadzoru	0	7
2. opracowanie protokołów pokontrolnych	2	3
3. opracowanie ramowego projektu zakładowego programu promocji zdrowia	0	2
4. przeprowadzenie postępowania diagnostyczno-orzeczniczego u osób skierowanych z podejrzeniem choroby zawodowej wraz z wypełnieniem dokumentacji medycznej pacjentów diagnozowanych ambulatoryjnie	0	40
5. przeprowadzenie postępowania diagnostyczno-orzeczniczego u osób skierowanych z podejrzeniem choroby zawodowej wraz z wypełnieniem dokumentacji medycznej pacjentów diagnozowanych w oddziale chorób zawodowych	0	20
6. interpretowanie danych o zagrożeniach zawodowych występujących w środowisku pracy	10	20
7. przeprowadzanie badań profilaktycznych w trybie odwoławczym od zaświadczenia wydanego przez lekarza podstawowej jednostki służby medycyny pracy – w przypadku braku tej liczby badań odwoławczych dopuszcza się możliwość analizy dokumentacji medycznej badań odwoławczych	0	15
8. udzielanie konsultacji dla jednostki podstawowej SMP lub wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy – w przypadku braku tej liczby konsultacji dopuszcza się możliwość analizy dokumentacji z udzielonych wcześniej konsultacji	0	15
9. opracowanie opinii o dostosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności – możliwe przeprowadzenie postępowania na podstawie założeń teoretycznych przekazanych przez kierownika stażu	1	1

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
10. interpretacja wyników badań diagnostycznych:		
a) badań czynnościowych obwodowego układu naczyniowego, nerwowego i kostno-stawowego w zespole wibracyjnym (próba oziębiania, termometria skórna, palestezjometria, zdjęcia RTG),	10	10
b) testów ekspozycyjnych,	5	5
c) zdjęć RTG w płycie płuc,	5	10
d) badań czynnościowych i wydolności układu oddechowego,	20	30
e) testów nadreaktywności oskrzeli,	10	10
f) punktowych testów skórnych,	5	10
g) audiogramu tonalnego,	10	30
h) badania wideolaryngostroboskopowego,	0	5
i) badania EEG i przewodnictwa nerwów obwodowych	0	5
11. interpretowanie badań serologicznych, bakteriologicznych i wirusologicznych	10	10
Łącznie	88	248

D – Samokształcenie

Lekarz jest zobowiązany do ciągłego i aktywnego samokształcenia w celu pogłębiania swojej wiedzy, śledzenia postępów w dziedzinie medycyny pracy, a w szczególności korzystania z polecanych pozycji piśmiennictwa, uczestniczenia w posiedzeniach edukacyjnych towarzystw naukowych, napisania publikacji i udziału w innych formach samokształcenia wskazanych przez kierownika specjalizacji.

1. Studiowanie piśmiennictwa

Lekarz powinien korzystać z aktualnych podręczników i z czasopism naukowych z zakresu medycyny pracy, a także z innych źródeł wiedzy wskazanych przez kierownika specjalizacji.

2. Udział w działalności edukacyjnej

Lekarz powinien aktywnie uczestniczyć w konferencjach, seminariach, zjazdach, posiedzeniach naukowych Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy (zaleca się obecność na wszystkich posiedzeniach naukowych Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy) oraz w innych wydarzeniach edukacyjnych organizowanych przez instytucje działające w zakresie ochrony zdrowia.

3. Przygotowanie publikacji

Lekarz zobowiązany jest do napisania pracy naukowej opublikowanej w recenzowanym czasopiśmie medycznym, której lekarz jest autorem lub współautorem, lub pracy poglądowej – na temat objęty programem specjalizacji przedstawionej na posiedzeniu naukowym Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy.

4. Dodatkowe dni na samokształcenie

Lekarzowi odbywającemu kształcenie specjalizacyjne przysługuje od dnia 1 stycznia 2019 r., 6 dni rocznie na samokształcenie, przeznaczonych na udział w konferencjach, kursach naukowych, kursach doskonalących i innych szkoleniach, związanych bezpośrednio z realizowaną przez lekarza dziedziną szkolenia specjalizacyjnego, zgodnie z wyborem i potrzebami edukacyjnymi lekarza. Termin i sposób wykorzystania przez lekarza dodatkowych dni na samokształcenie wskazuje w uzgodnieniu z lekarzem kierownikiem specjalizacji poprzez odpowiednie skrócenie innych obowiązkowych elementów szkolenia specjalizacyjnego. Skrócenie to nie może dotyczyć kursów specjalizacyjnych a jedynie stażu podstawowego lub staży kierunkowych, przy czym wszystkie elementy szkolenia specjalizacyjnego (staże) muszą być zrealizowane i zaliczone. Kierownik specjalizacji w pierwszej kolejności decyduje o odpowiednim skróceniu czasu trwania stażu podstawowego, a jedynie w przypadku braku takiej możliwości odpowiednio skracając czas trwania staży kierunkowych, przy czym staż kierunkowy nie może ulec skróceniu o więcej niż połowę czasu trwania przewidzianą programem specjalizacji. Dodatkowe dni na samokształcenie niewykorzystane w danym roku specjalizacji nie przechodzą na kolejne lata szkolenia specjalizacyjnego.

V. OCENA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

1. Sprawdziany i kolokwia z wiedzy teoretycznej

Lekarz jest zobowiązany do:

- 1) zaliczenia sprawdzianu lub kolokwium na zakończenie kursu specjalizacyjnego z zakresu wiedzy objętej programem kursu (u kierownika kursu);
- 2) złożenia kolokwium na zakończenie każdego stażu z zakresu wiedzy objętej programem stażu (u kierownika stażu/kierownika specjalizacji).

2. Sprawdziany umiejętności praktycznych

Lekarz odbywający szkolenie w medycynie pracy zobowiązany jest do zaliczenia sprawdzianów z wymaganych umiejętności praktycznych po każdym stażu kierunkowym w formie potwierdzenia przez kierownika stażu, że lekarz wykonał samodzielnie badania lub procedury medyczne wymienione w programie stażu lub uczestniczył (asystował) w ich wykonaniu.

3. Bieżąca ocena oraz sprawdziany umiejętności praktycznych

Kierownik specjalizacji lub kierownik stażu dokonuje bieżącej oceny umiejętności praktycznych nabywanych przez lekarza, w czasie poszczególnych staży.

Lekarz jest zobowiązany do zaliczenia sprawdzianu z umiejętności praktycznych (objętych programem stażu), tj. zaliczenie przez lekarza zabiegów i procedur medycznych wykonanych samodzielnie z asystą lub pod nadzorem kierownika specjalizacji albo lekarza specjalisty przez niego wyznaczonego (kod A) lub zabiegów i procedur medycznych, w których lekarz uczestniczy jako pierwsza asysta (kod B). Zaliczenie zostaje odnotowane w Elektronicznej Karcie Specjalizacji.

4. Ocena pracy naukowej lub pogładowej

Kierownik specjalizacji ocenia przygotowane przez lekarza opracowanie teoretyczne objęte programem specjalizacji: pracę naukową lub pogładową.

VI. CZAS TRWANIA SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

Czas trwania szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie medycyny pracy dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie chorób wewnętrznych, medycyny lotniczej, medycyny morskiej i tropikalnej, medycyny ogólnej lub medycyny pracy oraz dla lekarzy posiadających specjalizację II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie chorób wewnętrznych, medycyny lotniczej, medycyny morskiej i tropikalnej, medycyny ogólnej, medycyny rodzinnej, medycyny sportowej lub medycyny transportu wynosi 3 lata.

Przebieg szkolenia specjalizacyjnego			
Nr kursu	Kursy specjalizacyjne:	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1.	Kurs wprowadzający: „Wprowadzenie do specjalizacji w dziedzinie medycyny pracy”	0,4	2
2.	Kurs: „Medycyna pracy I – część higieniczna- kurs podstawowy”	1,6	8
3.	Kurs: „Medycyna pracy II – część kliniczna i szczepienia ochronne- kurs podstawowy”	3,6	18
4.	Kurs: „Diagnostyka pylic ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowej klasyfikacji radiologicznej pylic (ILO)”	0,4	2
5.	Kurs: „Zasady przeprowadzania badań lekarskich kandydatów na kierowców oraz orzecznictwa o predyspozycjach zdrowotnych do pracy na stanowisku kierowcy”	1	5
6.	Kurs: „Zasady przeprowadzania badań lekarskich i wydawania orzeczeń lekarskich osobom ubiegającym się lub posiadającym pozwolenie na broń i orzecznictwa o predyspozycjach zdrowotnych do posługiwania się bronią w ramach obowiązków	1	5

Przebieg szkolenia specjalizacyjnego			
	zawodowych”		
7.	Kurs: „Medycyna morska, tropikalna i podwodna; problemy ochrony zdrowia pracowników”	1	5
8.	Kurs: „Orzecznictwo lekarskie”	0,6	3
9.	Kurs: „Profilaktyka i promocja zdrowia”	0,4	2
10.	Kurs podsumowujący (atestacyjny): „Medycyna pracy”	2	10
Łącznie czas trwania kursów specjalizacyjnych		12 tyg.	60
Nr stażu	Staż kierunkowe:	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1.	Staż podstawowy w zakresie działalności podstawowej jednostki służby medycyny pracy	94	470
2.	Staż kierunkowy w zakresie organizacji ochrony zdrowia pracujących	4	20
3.	Staż kierunkowy w zakresie klinicznej medycyny pracy	21	105
Łącznie czas trwania staży kierunkowych		119 tyg.	595
Samokształcenie		1 tydz.	5
Łącznie czas trwania kształcenia specjalizacyjnego		132 tyg.	660
Urlopy i dni wolne od pracy:		Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
Urlop szkoleniowy na przygotowanie i przystąpienie do PES		1 tydz. i 1 dzień	6

Przebieg szkolenia specjalizacyjnego		
Urlopy wypoczynkowe	15 tyg. i 3 dni	78
Dni ustawowo wolne od pracy	7 tyg. i 4 dni	39
Łącznie czas trwania szkolenia specjalizacyjnego	156 tyg. i 3 dni	783
Dodatkowe dni na samokształcenie (6 dni w każdym roku specjalizacji) przeznaczone na udział w konferencjach, kursach naukowych i doskonalących i innych szkoleniach w danej dziedzinie specjalizacji do wyboru lekarza	18	

VII. PAŃSTWOWY EGZAMIN SPECJALIZACYJNY

Szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie medycyny pracy kończy się Państwowym Egzaminem Specjalizacyjnym, złożonym z egzaminu testowego i egzaminu ustnego:

- 1) egzamin testowy stanowi zbiór pytań z zakresu wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji, zawierających pięć wariantów odpowiedzi, z których tylko jeden jest prawidłowy;
- 2) egzamin ustny zawiera pytania problemowe, dotyczące wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji.

**Załącznik do programu specjalizacji
w dziedzinie medycyny pracy**

STANDARDY AKREDYTACYJNE PODMIOTÓW SZKOLĄCYCH

– warunki, jakie musi spełnić jednostka w celu zapewnienia realizacji programu specjalizacji w dziedzinie medycyny pracy

Podmiot prowadzący szkolenie specjalizacyjne jest zobowiązany spełnić poniższe standardy akredytacyjne:

1. W zakresie prowadzenia działalności odpowiadającej profilowi szkolenia specjalizacyjnego:

a) jednostka podstawowa służby medycyny pracy lub inna komórka organizacyjna posiadająca status podmiotu wykonującego działalność leczniczą, potwierdzoną w Księdze Rejestrowej właściwym kodem charakteryzującym specjalność komórki organizacyjnej zakładu leczniczego, udzielająca specjalistycznych świadczeń zdrowotnych z zakresu medycyny pracy. Podstawą uzyskania akredytacji jest wykonywanie zabiegów i procedur wskazanych w stażu podstawowym.

2. W zakresie zapewnienia warunków organizacyjnych umożliwiających realizację programu specjalizacji i samokształcenia określonej liczbie lekarzy:

- a) posiadanie odpowiedniego pomieszczenia dydaktycznego, wyposażonego w sprzęt audiowizualny, dostęp do Internetu oraz podstawowe podręczniki i czasopisma naukowe z zakresu objętego programem specjalizacji,
- b) dysponowanie piśmiennictwem w zakresie higieny i fizjologii pracy, ergonomii, patologii zawodowej, psychologii pracy, prawa pracy, przepisów prawa dotyczących ochrony zdrowia pracujących.

3. W zakresie zapewnienia pełnienia nadzoru nad jakością szkolenia specjalizacyjnego:

a) posiadanie komisji lub powołanie osoby odpowiedzialnej za ocenę jakości szkolenia, organizowanie cyklicznych spotkań z lekarzami odbywającymi

szkolenie specjalizacyjne, przyjmowanie i analizowanie zgłaszanych przez lekarzy uwag dotyczących problemów w realizacji ww. szkolenia.

4. *W zakresie zapewnienia monitorowania dokumentacji szkolenia specjalizacyjnego danego lekarza:*

- a) okresowa kontrola kart szkolenia specjalizacyjnego oraz indeksów wykonanych zabiegów i procedur medycznych lekarzy odbywających szkolenie specjalizacyjne,
- b) weryfikacja terminowości odbywania i zaliczania kursów specjalizacyjnych, staży kierunkowych oraz wykonywania zabiegów i procedur medycznych objętych programem specjalizacji, dokonywana przez komisję lub osobę odpowiedzialną za ocenę jakości szkolenia.

5. *W zakresie zapewnienia odpowiedniej kadry:*

- a) posiadanie kadry specjalistów, którzy mogą pełnić funkcję kierownika specjalizacji.

6. *W zakresie zapewnienia sprzętu i aparatury niezbędnych do realizacji programu specjalizacji:*

- a) posiadanie sprzętu i materiałów do wykonania badań oraz dostępu do badań ważnych w diagnostyce prowadzonej w zakresie medycyny pracy.

7. *W zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych umożliwiających zrealizowanie programu specjalizacji określonej liczbie lekarzy:*

- a) udzielanie specjalistycznych świadczeń zdrowotnych, w tym wykonywanie procedur odpowiedniego rodzaju, w zakresie i liczbie umożliwiającej wszystkim lekarzom odbywającym szkolenie specjalizacyjne, w danej jednostce, realizację programu specjalizacji, w tym wykonanie procedur medycznych określonych w programie specjalizacji,
- b) prowadzenie diagnostyki właściwej dla oceny stanu zdrowia osób zatrudnionych w różnych warunkach narażenia zawodowego oraz w postępowaniu w związku z podejrzeniem choroby zawodowej, w tym w zakresie badań analitycznych, radiologicznych, czynnościowych układu

- oddechowego, czynnościowych osób narażonych na działanie drgań mechanicznych, audiometrii, laryngostroboskopii,
- c) prowadzenie pracowni psychologii pracy wyposażonej odpowiednio do zadań służby medycyny pracy w zakresie badań i orzeczeń psychologicznych,
- d) podpisanie umów z jednostkami akredytowanymi na realizację staży kierunkowych określonych w programie specjalizacji, których jednostka nie zapewnia w ramach swojej struktury organizacyjnej.